

Amintirile unui anarhist

Alexandru Ionașcu

10 februarie 2021

Viața lui Nicolas Trifon infirmă toate clișeele și/sau prejudecățile intelectualilor autohtoni despre oamenii de stânga, ideile lor și idealurile care îi motivează

Născut în anul 1949 și emigrat în Franța în 1977, Nicolas Trifon a făcut parte din redacția unei reviste libertare numite *Iztok* (nume ce înseamnă „estul”), o publicație fondată în 1975 de anarhiști bulgari exilați în Franța, precum Nikola Tengerkov și Todor Mitev, la care se vor adăuga alți anarhiști refugiați din țările din spatele Cortinei de Fier. Axată pe țările din Euroa Central-Estică, cele cu regimuri considerate a fi socialism de stat, publicația va reuni traduceri în franceză ale interviurilor unor militanți libertari est-europeni, interviuri constând din informații privind atmosfera din țări ca România socialistă, existența unor posibile acțiuni, solidarități libertare sau, în cazul unei țări cu un regim dur precum România, o posibilă clandestinitate a libertarilor. Fiind vorba de regimuri autoritare, toate aceste acțiuni erau greu de realizat la fața locului, iar informația ajungea la fel de greu în occident, anarhismul fiind o „practică socială” și poziția cea mai consistent anti-totalitară din acea perioadă. La noi, tradiția anarhistă – tradiție mai slab reprezentată în comparație cu alte țări din regiune, precum Bulgaria – a fost censurată și ascunsă în deceniile de dinainte de 1989, dar opoziția la autoritarismul așa-zis comunist al acestei practici sociale este trecută cu vederea și de istoricii și comentarii din prezent, istorici și comentarii care nu ezită să-și afișeze simțămintele viguros anticomuniste. Motivul acestei omisiuni nu este greu de aflat: așa cum ne spune Nicolas Trifon în interviul realizat de Mihai Codreanu în 2012, redacția revistei *Iztok* s-a solidarizat cu muncitorul Vasile Paraschiv și i-a publicat programul sindicatului său liber, iar această solidaritate cu muncitorii și sindicaliștii contrasta puternic cu obișnuitul discurs anticomunist, care pune accentul pe situația intelectualilor și construia mitul „rezistenței prin cultură”. O alegere care nu putea să găsească prea multă aprobare în climatul anticomunist de după 1990, dar Nicolas Trifon ne asigură că postura sa nu a fost înțeleasă nici la acea vreme, adică sfârșitul anilor '70 – începutul anilor '80: „Eu mă prezentam fără niciun complex ca un anarhist și ceream informații despre Vasile Paraschiv, în timp ce în perioada aceea, în asemenea situații, lumea prefera să-și ascundă culoarea politică. Interlocutorii mei, la acea vreme pe poziții mai degrabă de dreapta, dar liberale [...] îi tot dădeau cu drepturile omului, ceea ce în sine nu avea nimic rău. Nu reușeau să înțeleagă de ce ținem noi morțiș să ne mobilizăm pentru un muncitor ca Vasile Paraschiv, care, în plus, s-a încăpățânat să se întoarcă în țară [...].”

Interviul cu Nicolas Trifon din 2012 surprinde formarea sa ideologic-existențială în România regimului Ceaușescu, prilej cu care putem observa referințele literare pentru un tânăr care se forma în România de la sfârșitul anilor '60, anume prozatori ca J.D. Salinger și poeți ca Esenin, muzica din spațiul anglofon, cinematografia lui Wajda, elemente culturale ce nu contraziceau discursul oficial, fiind datorate dezghețului ceaușist de după 1965, dar această formare avea loc într-un mediu semi-închis, cu puține opțiuni de socializare: „Ne vedeam în parcuri, la cârciumi, la ceaiuri, în pivnițe, puneam țara la cale, ne socializam cum puteam revoltele.” Pentru cei foarte puțini care reușeau să se politizeze la stânga, direcția și influențele alese nu aveau nicio legătură cu tradiția politică românească din interbelic (adică legionarii extremei drepte și partidele burgheze), nici cu mesajul Partidului Comunist aflat la putere, ci privea descoperirea surselor unei stângi de obicei traduse cu țârâita în acea vreme: Nicolas Trifon a găsit un „exemplar în italiană” al *Omului unidimensional*, studiul lui Herbert Marcuse din 1964, deci texte și intelectuali din zona a ceea ce s-a numit Noua Stângă. Ajuns în Franța, îl va descoperi pe Bakunin și va folosi critica „etatismului marxist” în expunerea falsului socialism din spatele cortinei, un pseudo-socialism care suprime încercările muncitorilor de-a forma sindicate independente, ca și supravegherea omniscientă a Securității. Această realitate a supravegherii neîntrerupte este prezentă și în grafica broșurilor *Iztok*, într-unul din numere descrisă ca „Revue libertaire sur les pays du socialisme réellement inexistant” și cu imaginea unui scriitor redactând la mașina de scris, cu gura astupată și legat la ochi. Într-o altă grafică, stema Republicii Socialiste România prezintă în prim-plan trei securiști în treniuri și cu pălării. Tradițiile unei alte stângi, mai vechi și mai radicale, precum basarabeanul Zamfir Ralli-Arbore, o vreme secretarul lui Bakunin, vor fi descoperite și asimilate de militantul nostru pe o perioadă destul de lungă de timp, de la Falansterul de la Scăieni, despre care se puteau citi „câteva rânduri în manuale”, studiile despre fruntașii socialiști interbelici publicate la Editura Politică (bunicul

matern, Eugen Rozvan, un cofondator al Partidului Comunist, fusese executat în URSS în timpul terorii staliniste) până la cartea lui Dohotaru, *Socialiștii*. La fel cum, tot în Franța, îi va citi pe Gramsci, Troțki sau Althusser. Interesant de reținut este modul cum activistul folosește practica socială anarhistă – sosit în Franța și făcând muncă la negru, a putut evita consumerism ubicuu și a intrat în contact cu activiști, tineri și tinere provenind din medii defavorizate, alături de care a participat la proteste, boicoturi, solidaritate cu activiști încarcerati sau „difuzări de manifeste în piețe publice.” Militantism care implica, bineînțeles, o serie de riscuri: în Franța putea fi expulzat deoarece nu avea cetățenie și se implica în acțiuni directe, iar cu ocazia unei călătorii în Polonia anulului 1981, pentru a lua interviuri unor membri *Solidaritatea*, a evitat la mustață arestarea și deportarea în România ceaușistă, în cazul în care ar fi fost bănuț că este și cetățean român, salvându-l naturalizarea recentă și pașaportul francez.

Revenit în țară chiar în decembrie 1989, va privi neputincios cum foști dizidenți, inclusiv cei de notorietate precum Adam Michnik, vor exercita un monopol asupra discursului public din țările ieșite din regimurile de inspirație sovietică. Politicile duse în această nouă etapă istorică vor însemna „liberalism devastator din punct de vedere economic”, deci distrugerea serviciilor publice, explozia inegalităților și apariția unor noi structuri autoritare și ecosisteme de putere de necunoscut și greu de intuit chiar și în contextul regimurilor autoritare dinainte de 1989. Aici e util de evidențiat că, în vremea Războiului Rece, o ilustrație grafică ce însoțea ediția *Iztok* în română prezenta doi supermeni cu piepturi proeminente având înscrisurile „СССР” și „USA”, în timp ce un anarhist aleargă în direcția opusă și se îndepărtează de aceste superputeri. Nicolas Trifon arată că, în Rusia, mișcările anarhiste au participat la democratizarea vieții publice și politice după înlăturarea dictaturii țariste, în timp ce-n Ucraina acționa chiar o „mișcare țărănească anarhistă”, condusă de Nestor Mahno, dar această mișcare va fi înfrântă de bolșevici și Mahno se va refugia în Franța, unde, alături de alți anarhiști ruși refugiați aici, va documenta turnura autoritară a proaspătului regim bolșevic, autoritarism presupunând: „[...]confiscarea revoluției de către bolșevici și cu represiunea perpetuată de aceștia împotriva muncitorilor greviști, împotriva țăranilor care se opuneau abuzurilor noilor autorități și împotriva militanților politici ostili bolșevicilor.” Însă, după 1990, ideologia hegemonică va pune inițiativa antreprenorială în centrul deciziilor și alocării resurselor, substituindu-se, astfel, rolul statului – totul justificat, în spațiul est-european, și de un conservatorism social din ce în ce mai agresiv și anacronic pe măsură ce anii vor trece.

Cum vede un anarhist ca Nicolas Trifon situația din prezent? În interviul realizat în anul trecut în martie-aprilie (a se vedea paginile 31-51 din volum), deci în plină carantină, acesta este în continuare fidel principiilor sale anti-autoritare și este critic cu discursul dreptei de la noi, expunându-i interesele economice. În același timp, critică și hegemoniile geopolitice precum Statele Unite sau China și evidențiază lipsurile statelor vestice în combaterea pandemiei, totul din cauza efectelor austerității neolibérale asupra serviciilor medicale – a se vedea ajutorul oferit de sistemul medical de stat cubanez Italiei grav afectată de pandemie în primăvara anului trecut, o performanță a unui sistem medical de stat ce contrazice flagrant prejudecățile neoliberale despre presupusa ineficiență a serviciilor publice.

Biblioteca Anarhistă

Alexandru Ionașcu
Amintirile unui anarhist
10 februarie 2021

<https://ro.baricada.org/>

Acest text reprezintă o recenzie a cărții cu interviuri cu Nicolas Trifon, editată de Editura Pagini Libere în anul 2020.

ro.theanarchistlibrary.org